بەشێ یەکەم

لە دیوانی

Azad

محمد توفیق وەردی

چاپخانەی [سلمان الاعظمي] - بەغدا

وەزارەتی کاروباری سەروو بۆ چاپ کردنی ئەو نامیلکەیە یاریدەی داوم

بانکی کوردستان

بەشی یەکەم لە دیوانی

محمد توفیق ووردی

[چاپی یەکەم]

چاپخانەی [سلمان الاعظمي] – بەغدا

پێشەکی

دەمێکە بەئاواتەوەبووم کە چەند بەشێك لە دیوانەکەم چاپ بکەم ، چونکە زۆرکەس هەیە دەڵێن « ووردی » تەنیا لەنووسین سەرکەتوە هەتا هەندی (پیاوباشەکان) ! دانیش بەوەدانامێنن کە هیچ شتێکمان بۆ کورد نووسیبێ چونکە نامێلکەکانم «ووردن»و زور زل نین بەوێنەی نامێلکەی هەندی نووسەری کورد !! دینارداڕەکان !!

بێگومان هەرمرۆڤێك لەناو گەلدا تاقمی لایەنگیری ئەکەنو تاقمی تریش سەرو گوێلاکی ئەشکێنن .... کابرایێ کە هەتا پێتێ لە هەڵبەستو نووسین نازانیو نامێلکەیەکی کوردی نەخویندوتەوە بەمنی ووت : «ئەرێ کاك ووردی تۆش خوت بە بوێژ حساب ئەکەیت ؟ » .

من لێرەدا هەندی لەهەڵبەستەکانم خستە بەرچاو کەسادەنو بەپەناو پێچ نین چونکە من لەسەر شێوەی قوتابخانەی « رومانسی » ناڕۆم کەتەنیا « ووشەی بریقەدارو جوان گەرچی لەجێگەی خۆشی نەبێت » بەگرینگ ئەزانن بەلکە شێوەی هەڵبەستو نووسینی من بۆگەلە ، بۆ ملیونەها لەکوردی سادەیە ، بۆ ئەوانەیە کە لە بەرو بوومی زانینو خوێندەواری بێبەشنو بۆ چینی چەوساوەیە ، ئەوانەش پێویستیان بەهەڵبەستو نووسینیك هەیە کە تێێ بگەن نەك وەکوو مەلایەك بن کە نووشتەی بۆ ژنی نەخوێندەوار کرد لەپاشان کەتەواوی کرد پێی ووت : « لەناو ماتەکە غوسلی کە ماتەکە شرب کە بەسەر کەتفی یومنات موعەلەقی کە » ،

ژنەش پێی ووت : « ئەرێ مامۆستا خوا تەمەنت درێژکات زۆر دوعات بۆ کردم پێم بڵێ نووشتەکە چی لێ بکەم وچۆن بەکاری بهێنم ..... » .
آیا ئەوانەن بوێژو نووسەر ؟!

من خۆم سادەم فرت‌وفێڵ نازانم هەڵبەستەکانیشم سادەن‌و تەنیا پازاندنەوەم لەلا باش نیە بۆیە زوربەی (شەهادە دارەکانی بەرز) ! چەند بوێژیکیان کردوتە بنێشتی ژێر ددانیان‌و هەر ئەی‌جوونەوە « ئەی میللەتی کورد من ئەوبەشەم لەهەڵبەستەکانم بۆ تۆ پیش‌کەشە جانازانم تۆ چە پاداشێکم ئەدەیتەوە ؟ » .

بەغدا : ووردی

بەهـــاری کوردستان

- ١ -

کەژو دارســـتان گوڵزارو بێستان
وەك بووك ڕازاوە
سەری بە بەیبوون بەگوڵەنیسان
شیرین نەخشاوە
لەنجەو لارەکا هەلاڵەی نسار
مزگینی ئەبا بۆشنەی ڕووبار
بەدەنگێ خۆشتر لەسەد عودو تار
ئەڵێ ئەوا هات پڕشنگی بەهـــار.
بەهـــاری، خاکی کوردســـتانی جوان
ئەکوژێ زوخاوو تاڵاوی ژیان

- ٢ -

دەنگی شمشاڵی شوان دوور بەدوور
لائەبا لە دڵ ماتەمی ڕەنجوور
زەوی لەهەرلا زەردو سەوزو سوور
دیمەنی جوانی ئاسکولەوو شوور
کە لەدەم ئاوی تاڤگە پاڵ کەوتوون
لەسەر سەریشیان مەل لە هاتووچوون
سویسرەو لبنان داماوەو زەبوون
کویری لێ کەوتوو چاوی ئەبێ ڕوون
چونکە دیمەنی خاکی گەلێـــکە
هەرگۆشەی ڕەنگێ لەدیمەنێکە

جریوەی باڵداری بەیانی ڕووناك
پێکەنینی خۆر
بزەی سەر لێوی ئاسۆیی لاوچاك
دورست بووی بلوور
شەوان ئەستیرە لەقوببەی مینا
وەکوو شەوچرا
ئەتریسکیتەوە جارجارە خێرا
دیمەن لەژێرا
نیرگزی گەردوون لەگەڵ هی زەمین
دڵداری ئەکەن وەکوو مەمو زین !

کەشنەی بادێ وەکوو سیووبێ
تیکەڵاو ئەبێ
چنارو سەرویش لەلەنجەولارە
ئەڵێی دڵدارە
بنەوشەش خەندان ئەلەرزێ شادان
بووکی بێزاوا
نسرین سەرکزەو زلفی پەرێشان
کە لە دەم ئاوا
پۆلی گوڵانی ناو باخو چەمەن
بۆهاتنی بەهار دەست بەسینگەوەن

قەڵبەزی کانی ئاو زیوینی کێو
ئەپڕژێتە خوار
پێچاو پێچ ئەڕوا لەدۆڵو نشێو
ئەخشێ وەکوومار
بریقەی بەردو چەوی سەدمەرجان
والەیەو حەیران
زلفی بارۆیزەو شەپۆلی خەندان
ئەڵێ بەزمان
خۆشتر لەدووسەد ئاوازی شیرین
مزگێنی واهات بەهاری ڕەنگین

بەفری چوەوەی پەڵەپەڵە بوو
وەک مێگەلی مەڕ
لەبن لەشکری هەوری تەمی زیو
ناهێڵێ کەسەر
مافووری گیاو باقەی گیابەند
وەک کۆتو کەمەند
دڵ ڕائەکێشن لەناو دەشتو کەند
نابینی گەزەند
هەرچی هەڵمژێ هەوای کوردستان
نایەوێ چارەو پەزیشکو دەرمان

گفت‌و گۆی بلبل خونچه‌ی نه‌کراوه
سه‌رله‌به‌یانی
قاسپه قاسپی که‌و پوڕی ده‌م‌ئاوه
فرمێسکی کانی
شه‌پولی قه‌رسیل له‌نجه‌ی شه‌نگه‌بی
لاولاوو چنار
که‌تێك ئالاّون ده‌م له‌ســـه‌ر ده‌م‌بی
وه‌کوو دوو دڵدار
په‌لکه‌ره‌نگینه‌ش وه‌ك زولفی له‌یلا
په‌ڕیشان بوو بێ به‌سه‌ر کوڵمه‌دا

هه‌ڵپه‌ڕکێیی لاوو کچانی لادێ
له‌ناو مێرغوزار
ده‌نگی بلوێـــرو هه‌یاســـه‌ی که‌دێ
زه‌نگوڵه‌ی قه‌تار
ئاوازی حه‌یران لاووك‌و به‌ســـته
ده‌نگ ئه‌داته‌وه
ئه‌وه‌ی بریـــندار نه‌خـــۆش‌و په‌ســـته
دیلی ته‌واوه
کۆت ئه‌پچڕێنێ بێته کوردســـتان
تێ ئه‌گا سوودی سه‌ربه‌ستی ژیان

شەقلاوەو قەندیل سـولاف سەرچنار
بووکی جیهانن
پاش خۆنواندن پێت ئەڵێن بـەزار
ئەگەر ئایزانن
ئیمەین هەرسـاتێ ئەگۆڕین خۆمـان
دڵ ڕائەکێشین
نامـان مرینێ تـاڵاوی زەمـان
هەر بەرەوپێشین
هەر بەرزە ناوی خاکی کوردستان
وەك کێوەکـانی سـەر بەدارستان

بەغدا : ١٩٥٧

نرخی نیشتمانم

کویە : ١٩٤٣

— ١ —

ئەی وەتەن دووربم لەتۆمن گیان‌و ژینم بۆچیە
تاجی شاهی‌و سونبل‌و گوڵ نازەنینم بۆچیە
بیمەنی شاخانی تۆم بێ گوڵ چنینم بۆچیە
سێبەری مازوو بەڕوم بێ سەروی چینم بۆچیە
ئاوی بەفری تۆم لەکن بێ عەنگەبینم بۆچیە

— ٢ —

ساتێ گوڵزارت ئەهێنێ گشتی ملکی ڕووی زەمین
بەرهەتاوی نیوەڕۆی تۆ بردی نرخی شانەشین
ڕۆژی زستانت بەهارە بۆ گوڵ‌و نەسرین چنین
وێل‌و سەرگەردان لەدڕکت سەدهەزاران یاسەمین
دەس کەوێ گەر بەردی کێوت من سەرینم بۆچیە

— ٣ —

کەژ دەمێ سەوزو دەمێ ئاڵ‌و دەمێ سوورە لەگوڵ
هەروەکوو بووکێکە خەملاوە لەسەردا تاکوو مل
نازک‌و پەنجەش دەڵێی بەلوورو دووچاوی بەکل
تاری گێسۆی تیرە دەڕفێنێ لەدانا هۆش‌و دڵ
گرمەباوەش یاری واشۆخ ڕوومەهینم بۆچیە

نیرگزی ساراوو دەشتت هەردوویان هەریەکوو جووت
گشت پەریشانن لەسەر کێوانو گوڵزارانی ڕووت
خاو پەزیشکی دەردەدارو بێنی سونبل تاری موت
پاچنارو گوشە هەنگوین سەروی خەندانە لەدووت
من هەلاڵم لایە مسکو نەستەرینم بۆچیە

بلبلو قومری ئەخوێنن گوڵ لەشایی و پێکەنین
لالەوو بەیبوون وەنەوشە کەوتە خۆشیو هەڵپەڕیز
ئاسمانی شینی بەرزیش کاتێ شینە گاه خەنین
گاهی مینایە لەناوی ڕۆژ وەکوو مامز لەدین
ڕووی گەشی خونچە ببینم پێکەنینم بۆچیە

●

ئەوکۆشکەی !!

ئەوکوشکەی کەوا سەر لەئاسمانە
بناغەی سینگی سەد هەزارانە ؟!
ئەوبادەی کەواپیی سەرخۆش ئەبن
خوێنی دووهەزار ڕووتو بی نانە !
خوێنی لەکولمەی زۆردارئەی بینی
خوێنی چەکاوی ئاوارەکانە

وولاتی شـــیرینم

قەلادزە : ١٩٤٥

دوڕۆت لاله شەوت ڕۆژو کەمت زۆرو تەمت شادی
بەهەشت بێلات لەناو مەفتەن دەمێکی چاڵو زیندانت
گەزوومازوت هەیە بۆچی ئەخۆی شەکرو نوقل بێدڵ
دڕو مەرجانە قیڕو نەوت لەنرخا زیوە زیوانت
کەتیرەو جەوتو مازوومان سەراسەر مایەیی ژینن
هەژارو بێبەها ماوە جیهان یەک سەر لە خەرمانت
مەچۆرە بیروتو لبنان بچۆ شەقلاوەوو ژەنگار
بژی شادانە بێ ئەستەم لەناوخزمانو خوێشانت
بەیانی خوێندنی سویسکەو کەوو کوتر لەگەڵ پۆڕان
پیانوو عودو چەنگ‌و نەی هەمووی قوربانی تەیرانت
شەماڵیش دێو ئەلەرزینی سپێندار ، بی لەسەر جۆگان
سەریش مەستەو پەریشانە لەبێنی سویسن‌و خاوانت
لەسەرگیا وەک دوڕی یەکتا تروسکەی دێ دوڕی شەونم
دووسەدگیان مات‌و مەدهوشن لەتاسی سەر بەلەرزانت
لەئاسمان پەلکەڕەنگینە ئەبا ژەنگی دڵی بیمار
بەگەوهەر پڕبوە جۆگەو کنارو دوڵو شیوانت
بەخۆیو پەنجەکەی ڕەنگین لەگەڵ با شەڕئەکا نێرگز
لەگۆڕا مردوو دەردێنێ لەلەرزین بن چنارانت
چیاش بەفرە لەسەر لووتکەی قەدیشی زیوی تاواوە
لەشەو وەک پیرەشوخێکە کەرازاوێ بۆ سەیرانت

ئەگریێ گانی وەك (نلسر) لەبۆ دووری دوو ڕووی ماڵ ماڵ
دەمادەم وورشە ووڕشیتی لەبیستنی خوشی پەیمانت
لەبن ڕازان بەدەنگی بەرز ئەووتری پایزو نەورۆز
هەیاسەی یار ئەپچڕڕێنێ ئەتارو لاووكو حەیرانت
بەدەنگی باریكو پڕسۆز ئەخوێنێ بلبلی سەرگوڵ
دەمێكە چاوەنۆڕیشە بكەی بۆ خۆت كە دەرمانت
هەڵێخی كۆشكی بەرزی ، بیخی قوللەیی ماتەم
مەڕی مەردم نەچێ چیتر لەبۆ ناو پوش و پاوانت

●

بەم كۆڵیتە !!

بەم كۆڵیتە چۆن ڕەزای
ناكەی دەمێ هاوارە
لە چواردەورت هەزاران
كوشكی بڵند دیارە
آغاش لەناو باخچەداو
جوتیاریش بێ ئاوارە ؟!

تاقگەی بێخاڵ

ڕەوانداز – بیخال : ١٩٥٩

بێخاڵ ئەی ڕەمزی بەرزی کوردستان
بیخاڵ ئەی تاجی شانازی ژیان
ژیانی گەلی کوردی نەبەزیو
هەزار پەژارەو دەردو مەینەت دیو
هاژەیی ئاوی هەزارەها ساڵ
ئەدا بەمیژوو تینو هێزی زاڵ
کە ئەڕژێتە خوار لەخاکی کوردان
ئەخشێ ئاوەکەت بەرەو کوردستان
مژدەی ئازادی ئەبا بۆ هەموو
ئەڵێت : بنۆشە لێم کوردی تینوو
بێخاڵ تاتێستێ هەر هاوار ئەکەی
بەسەر بەردو دار شەپۆلان ئەدەی
سەدەها هەزار ساڵت بەڕێ کرد
هیشتاکە ساوای منالێکی وورد
پیر نابی چونکە خاکی پیرۆزت
ئەمێنێ مۆلگەی میللەتو هۆزت
فەوتان هەزاران شاوستەم کاران
کەچی تۆ هەرمای تامئاوە جیهان
لەم شاخە بەرزەی هەزار بەهەزار
وەک زیوی سپی وائەڕژێتە خوار

سازگار چەشنی ئاوەکەی ژیان
پێت ناگا دووسەد دختوٚرو دەرمان
ئەو لووتکە بەرزەی تۆی لەداوێنە
نیشانەی هێزو نەمریو تێنە
شەپۆلت بلوور هاژەت عودوتار
شاد بەدیمەنت مەلوولو خەمبار
لەگەرووی (هەندرین) دێیتە دەر پۆل پۆل
بۆ ئەوەی ئاودەی زەویو زارو دۆڵ
کارت تێناکا ئازارو مەینەت
پشتیوانتن پاك هێزی میللەت
بەلاّم داخەکەم خاوەنت کوردان
هێشتا لەدواوەن لەڕێگەی ژیان
تۆ ئاونی بەلکە ئاڵتونیو بلوور
دەس لێنەدراوی وەك گەنجی ناو شوور
گەردەستی زانست ڕۆڵەی هونەروەر
بت گاتێ ئەبی بەدوڕو گەوهەر
لبنان سویچرەو نەمسەیی جوان
سوزدەت بۆئەبەن تۆی بووکی گەلان
بیسوود ئەچیەخوار بۆناو گەلی قوول
ئەش زانم کەخۆت داماویو مەلوول
تا ئەگەیتە ناو ڕووباری (کاولێك)
لەنجەولارەکەی چەشنی تازە بووك

لەپاشـــا دەنگت کپ ئەبێو بانگت
نامێنێ بەشین ئەگۆڕێ ڕەنگت

بـــەلاّم بزانە ئەی بووکـــە بێخاڵ
هەروا نامێنێ کورد وەك کەڕولاڵ

ڕۆژێ دێ تێبگا لەبـــانگ‌و خوڕەت
کەهات هەڵ کەووت هەڵکەوت‌و فرسەت

ئەڕازی دەورت بەتەلاری جوان
دێن بۆ دیدەنت لەهـــەموو جیهـــان

ئەخەملێ دەورت وەك گوڵی بەهـــار
بۆل بۆل دڵداران لەدێهـــات‌و شـــار

ئەبیە سەرمایە بۆکوردی نەبـــەز
بەبەرزی ئیمە تۆش ئەبی سەر بەرز

هەر لەئەوروپا تاخاکی ژاپۆن
سوێندێ بەجوانی‌و بەشەنگیت ئەخۆن

میللەتانی ڕەش سپی‌و زەردو سوور
ئەت‌ناسن بێخاڵ لەنێزیك‌و دوور

ڕووت تێ‌ئەکەن‌و سوپلست ئەکەن
هەرکەس بەجۆری خەڵاتت ئەکەن

لەسەر لاپەڕەی میژوو بەئاو زێڕ
شاهیدە دیرێك گەلێکە دلێر

وێنەت ئەگاتە سەرتاسەر زەمین
ئەنووسرێ ناوی خاکی کورد نوشین

مزگینیت لێ بێ پڕۆژی بەرزی تۆ
نزیکە لەکەل مەکە قەت پڕۆڕۆ !

●

هەرکەس !!

هەرکەس بۆ نیشتمانی
دەردو ماتەم پەیداکا
شادی و بەرزی و ئازادی
لە هیچ دەم پووی تێ ناکا
هەرکەس فرۆشتی خاکی
پەیکەرە بۆ ناپاکی
بێگانە نابێ بەدۆست
هەمانە نەبوە بە پۆست
گورگ نابێ بەشوان
بگرێتە دەستی گۆجان

بانگی کوردستان

شەقلاوە : ١٩٥٩

هەمیشە وەك گوڵی جەنەت گەش‌و خەندانە کوردستان
وەکوو زولفی پڕشی لەیلا لەڕوو پەخشانە کوردستان
خەزانی بۆنیە هەردەم بەهارستانِ کوردستان
لەبۆ دەردی کوژەر خاکی دڕو دەرمانە کوردستان
لەهەرگۆشەو بنارێکی خلەو خەرمانە کوردستان

★ ★ ★

دەمی ئیوارە سەیری کیوەکانی کە لەدیمەن دا
ئەکا شانازی‌و خەندە بەسەر کوێستانی ئەلوەندا
دەڵێی زینەو قەدی بەرزی لەدامەن مەم لەپێوەندا
تەمیش وەك ئاوێنەی زیوین لەداوین‌و کەمەربەندا
لەجەرگەی مێژوویی دنیا کوڕی دەورانە کوردستان

★ ★ ★

شەوانی خاڵی زەنگی ڕەش لەسەر کوڵمەی جهان دا ڕوون
ئەبێ سەرسام دووسەد مانی لەنەشئەی نیرگزی گەردوون
تریسکەی مانگ لەناو کانی بزەی سەرلیوی سەد ئاڵتوون
هەتا خاوو مسك سەرخۆش لەبێنی سونبل‌و بەیبوون
لەگەوهەر دابڕیژم پەیکەرت هەرزانە کوردستان

★ ★ ★

شەمالیش دێو ئەلەرزێنێ قەدی بیو شەنگەبیو عەرعەر
ئەچێتە خواز سەروو لەنجەی لەجەرگ‌و دڵ وەکوو نشتەر
ئەپڕژێ ئاوی تافگە وەك پیالەی مەی بەسەر مەڕمەڕ
ئەڕازێنێ وەکوو بووکێ چەمەن خۆی یارە هەم دلبەر
بەسەربەرزی لەگێتی دا چەکی مەیدانە کوردستان

★ ★ ★

بەیانی خۆر کە هەڵ دێت‌و ئەدا پورتەو لەگوڵزارا
بەسەر دەشت‌و چەمەن شادی هەڵەکشی هەروەکوو تارا
بریقەی شەونمی مینا لەسەر لێو نیرگزی زارا
وەکوو گەردانەیە مێرگیش لەمل یاری وەفادارا
لەوەسفی ڕووت بەسەرسامی قەڵەم لەرزانە کوردستان

★ ★ ★

بچۆ بێخاڵ بزانە چی ئەکا لەنجەو شەپۆلی ئاو
لەبەرزی وەك بلووری گەش بەسەر کوڵما ببێ پەخشاو
لەگەڵ تیشکی هەتاو شەڕیە دڵۆپە ئاوەکەی پڕژاو
ئەلەرزێنێ لەداوێنیش چنارو شەنگەبیو لاولاو
هەموو تیکڕا ئەڵێن مۆلگەو قەڵای شێرانە کوردستان

★ ★ ★

بڕو بۆخاکی (هەورامان) لەناو باخا بژی شاداں
بنۆشە ئاوی کانی سارد لەجێگەی مەرهەمو دەرمان
بنۆڕە شناخەکان ساتێ بەسەرسامی ئەبی جەیران

لەناو دۆڵێش حوڕەی کانی لەسەر بەردی وەکوو مەرجان
سروودێکە ئەڵێ شادبێ دڵە ئیمانە کوردستان

★ ★ ★

سەرم شێواوە چۆن وەسفی بکەم شاخ‌و کەژی بەفرین
لەژێر پڕشنگی ڕۆژی ڕووناو تریفەی مانگەشەو زیرین
پەڵەی ڕەش خاڵی سەرکوڵمەو لەسەر ئەندامی بەلووڕین
کەژوبەفرن لەباوەش یەک دوو دڵداری بەدڵ دێرین
وولاتی سەربەخۆیی‌و قەڵای مەردانە کوردستان

★ ★ ★

مخابن داخی من داخە بەهاری ئێمە هەرشینە
ئەگەرچی خاکی کوردستان سەراسەر دوڕو زێرینە
وەکوو بووکێکێ ڕازاوە بەدیمەن جوان‌و شیرینە
گوڵێکی وایە سیس نابێ گیاوو دڕکی نەسرینە
چەسودێکی هەیە زنجیر لەدەست‌و شانە کوردستان

★ ★ ★

لەدوولاوە دوو دێوی ڕەش ئەنۆشن خوێنی ڕۆلانی
لەهەرلا بۆتە سەرباری کەلەبچەو کوت‌و زیندانی
ئەجێتە قوڕگی بێگانە بەروبووم نەوت‌و سامانی
لەسەر ئەوحاڵە ڕازی نین ئەبێ دەرکەن لەلەش گیانی
ئەڵین خاکی چەتەو خوێن ڕێژ دزو گۆرانە کوردستان !

★ ★ ★

بەڵام هەروا نەزان نابن گەڵو هوزو نەوانی کورد
نزیکەی پۆژی ئازادی لەسەر شاخو کەژانی کورد
لەناو پرشنگی سەربەستی ئەچێ بۆپێش جەوانی کورد
ئەپچڕێنی کەلەبچەو کۆت لەئەستۆ یەك تەکانی کورد
لەهەرچوارلاوە باروتو گڕو بۆرکانە کوردستان

●

ئیشێك !!

ئیشێك بۆ نیشتمانت
بەسەد گوفتە بەرامبەر
چونکە بەفوو ناڕووخی
قەڵاتو کوشكو سەنگەر
هەندێ کەس هەربەفیشاڵ
بەقسەی پووچو بەتاڵ
لەچایخانەو سەرجادە
لاگری گەڵو دادە
بەڵام پۆژی لێقەومان
وەك چەقەڵی دارستان
خۆی مەڵاس ئەداو ئەڵێ
باسی گەلم بومەبڵێ
گەر لەمەیدان کەس نەبێ
ترسنۆك سامی ئەبێ !!

شـــــــەقلاوە

١٩٥٩/٨/١٥

شـــــــەقلاوە خاکی کوردان مەڵبـەندی شـــــــیرو مـەردان
دیمـەنیَ باخی میـــــــوەت هـەر لەگوڵ ئـەچی شـــــێوەت
لەنجـــــەی چنـــارو لاولاو شـەنگەبیو سـەروی ددم ئـــاو
ڕائـەکێشێ دڵو گیـــــــان کـــاتو دەمی ئێـــــــــواران
خـوڕەی ئـاوی ساردی تۆ دارو دڕکو بـــــەردی تـــۆ
گـەوهـــــەرو شـــــەوچراغن هـەزاران بـۆی بـــەداغـــن
بـۆنی گـــولانی چیمـــــــەن بەیبوون هـەلاڵـــەوو شـــەن
ســـەرخۆشـت ئەکا بێ مـــــەی نـەخۆش ســـاغە بەنەشـــئەی
قوڵپـەی کـــــانی وەک بـلوور خـاکو بـەردی سـەوزو سـوور
سـەدگەوهـەری بـەقـوربـــان مـردوو دێنێتـــــە جـــــولان
شـــنەی شـــــــەماڵ کاتێ دێ ئـەدالـە ســـــــیوو بـەهێ
ئەڵێی بووکـــەو لـەنجـــەدار ئـەچێ بۆ بـاوەش دڵـــــــدار
زولفو نـــازی شـــۆڕەبی لـــــەدڵ تـیرەو گـــیرئـەبی
خـەنـدەی گـوڵی پشکووتوو بـانـگت ئـەکـــا ڕوو بـــەڕوو
هـــەنار وەک مەمـکی دڵبـــــەر هاتوتـــە خوار بـۆ کـــــەمـــــەر
خۆخیش چەشنی کوڵمەی سوور خۆی ئەنـــوینێ دوور بـەدوور
گوێزیش قـــەدی بڵنـــــــدی ئـەشـــەبگێنێ بـەمـــــەنـــدی
خوشـــــەوانی مانگەشـــــەو کـەئـەدا لـەکێـو پوڕتـــــەو

(سنەفین)و داروباری ئەبتە گردی مرواری
مازوو بەڕوو قەزوان کەوەت ، گویزو ، ئەرخەوان
دەست تێك ئەگرن بۆشایی وەك کوڕو کچی ئاوایی
بزەی لێوی مانگی جوان ئەپڕژێتە ناو داران
ئەهێنێ بەختیاری شاد ئەکا پەست و زاری
کوتەرە باریکەوو کەو کاتێ هەڵەستن لەخەو
دەم و کاتی بەیانی شەیدا ئەکەن گۆرانی
ئەخوێنن لەناو دوڵان سویسکەو وکەوی جوان
هۆش و بیرت ئەجۆشێ ئەشێوێی وەك سەرخۆشێ
پۆل پۆل مەلی ناوچیا دەستە دەستەو بەتەنیا
ئەفڕن ئەخوێنن شادان ئەخەنە سەما انسان
گردی سوورو سەوزو زەرد ئەبەن ژەنگ و خەم و دەرد
شەقلاوە کوردستانی بویە واشەنگ و جوانی
ئەت پارێزم تاماوم پێش کەشتە گیان و چاوم
وەك نیشتمانی گەلان سەربەرزی لەڕێی ژیان
تەك من بەلکە هەزاران هاتوونە کوردی مەیدان
شانازی بەتۆ ئەکەم کەمە چەندی وەسفت کەم
بۆیە ئەچمە کۆتەوە تاکوو ڕۆژم بێتەوە
ڕۆژی دێ ئەی نیشتمان خاکی پەنگینی کوردان
تەتەوەی ئیمەی نەبەز لەجهان ببێ سەر بەرز
وەکوو گەلانی ئازاد دوژمنان بکا بەربناد

بـــەڕەنجی لاوی ووریـــا دەنگی دەرخـا لـەدنیـــا
ئـەوخاکـــە ئـەو زەمینـــە کـە بەهـەشـــتی ڕەنگینـە
خـــەمی تیـــا نـەمێـنێ کـەس دەســـتی بۆنـەهێنێ
بـەڵێ ئـەو ڕۆژە ڕوونـــە لەســـەر کـەل لەبینینـە
میژوو پێشـــی نـاگـیرێ بەگـوللەو شـــیرو تـیرێ
قافـڵەی گـــەلان وائـەڕوا کـورد لێی نـابێتن جیـــا
گـەرچی ئیســـتی جیماوە چـــاوەنـواڕی هـەتـــاوە

خـۆری ئـازادی کـــورەان
ڕڕشـنگی دا ســەر کەژان !

●

هەرکـــەس بەبیرۆ هیزو بـەپـارەو پووڵ بنـــازێ
زەمانـەو میژووی گـەلان لـەگـەڵ ئـەودانـاسـازێ
خزمـەت کردنی گەلـە نـاوو نیشـــانی دڵسـوز
پێش ناکەوی ئەگەر گەل ڕازی نـەبێ لەگەڵ هـــوز

هـــیران[1]

۱۹۵۹/۸/۲۵

هـیران ئـەی بـاخی هیـــوا لـه دیمـەنت دڵ شـــــیوا
گـــوڵی ، دڵی ، ئیمـــانی بەشـــــێکی کوردســـتانی
لـەژێـــر شـــاخی بەرزدای لـه ئێواران ســـــەد نـەوای
کـــاتێ هـاتم ئـەی هـــیران خەمم چوو بووم بەشـــادمان
زنجـــیرەی گـردی ســوورت کچو کـــوڕانی حـــوورت
دڵ بریـن تیمـــار ئـەکـــەی بـەنـــاز گرفتـــار ئـەکـەی
لبنـــانو ئـەلبی جـــــوان ئـەبـەی لـەلـەش ێێش و ژان
قوڵبـــەی کـــــانیو دەراوت بـەرزی کـــــردوە نـاوت
زەردەخـەنـــەی ڕۆژی ڕووت کەدیتـــەدەر لـه گـــــەردوون
کیوو شـــاخی (شەخسیان)[2] ئـەبێتـــــه قبـــــلەی دڵان
خۆرهـەڵات وەك کـــارەبـا تریســـــــکەی ڕۆژ لێی ئـەدا
بلبـــل دێتـــــه گـــــورانی ئـەفـڕی لـــــەنـــاو دارانی
هەتـا قـەڵو کـونـدی شـــووم وەك جێگەی تـرنین بـــەدووم

---

(۱) هیران : ناحیەیەکە کەوتۆتە وڵکەی خوشناوو ســـەربەقەزای « خوشناو »ە کە ئیستی ناوی شەقلاوەیە • نزیکەی سعاتێك لەوەوە دوور ئەبێت تابڵێی دێیەکی زۆر جوانو میوە دارەو ئاوی زۆر ساردە بۆ هاوینە هەوار زۆر بەجێیە • (سافی) بوێژی بەرزی کورد لەم گوندە هاتۆتـــــە دنیاوە • بویە وادڵ تەڕبوە !!

(۲) شەخسیان : کیوێکە ئەکەویتە بەرامبەر هیران •

مالّات کاتی ئیواران دێنه خوار لەساران
باعەی بزن بۆڕەی گا لەناو دولّان دەنگ ئەدا
بزن ئەکەوتە سەما گولکی گوڵك سوڕ ئەدا
دەنگی بلوێری شوان پێچ ئەخوا لەناو دولّان
دارو بەردو پووش‌و چیە نووستوون هەڵەستن لەخەو
مراوی‌و دیمەنی ئاو بەکوێر ئەدا هەردوو چاو
قەتارو لاوك‌و حەیران دێتە گوێ لەناو داران
چەنگ‌و عودو سەدکەمان بەقوربانی یەك نەوان
شینە شینایی ناو باخ سیل داران ئەکاتن ساخ
ئاوی (سوولاوك)[3] وهاژەی کەدێتە خوار بۆ جادەی
ڕەنجت ، خەمت نامینی مژدەی شادیت بۆ دێنێ
بچو (بێلینگە[4])ی خومار بڕوانە ناو دارو بار
پێت ئەڵێت ئەی‌لاوی ژیر نەکەی خاکت بێ‌ئەسیر
ساوە مەدە بێگانە بێتە ئەو نیشتمانە
بۆقی شەوانی جوگا بانگت ئەکا ئەی برا
کورد یەکیەتی پێ‌ئەوێ گەرمەبەستە سەرکەوێ
سێبەر کەهات ئێواران ڕۆژ کەکەوتە سەرکەژان

---

(٣) سوولاوك : پێش ئەوەی بگەیتە گوندی بێ‌لینگە کانیەك هەیە ئەڕژێتە سەرجادە ناوی سولاوکە سولاوك یەنی « سولاف ـ تاڤگە »یە .

(٤) بیلینگە : گوندیکە ئەکەوێتە نزیك هیران بەسەر گردیکەوەیە ئێستی وێرانەیە جانازانم چاك بۆتەوەیانە ؟

دیی (فریز)(٥)و (کاموسەك)(٦) ئەپازین وەك چاو بەڵەك
بای نەسیمو لەنجەی‌دار وەکوو دانسی گوڵ عوزار
ئەی خاتە سوڕ پێکەنین ئەچیژێ خۆشی لەژین
هەنجیری زەرد وشیەتڕێ بووکەو دێ یەخەت ئەگرێ
وەك قەدو زولفی لەیلا ئەسندار ئەکا شەیدا
(تایەفی(٧))و و (ڕەشمیری) لێیان ئەبێتە زویری
ئەو ئەڵێ من جوانم شای ترێی کوردستانم
لەولا (میرانی)(٨) ئەڵێ من جوانترم گەڵێ
باڕیزە هاتۆتە خوار وەك پڵپڵەو زولفی یار
ڕەزیش لەسەرلووتکەی کێو ئەڵێ بەهی ناو نشێو
« من لەتۆ جوانترم لەتەمەن جەوانترم »
هەرمی کەخۆی ئەنوێنێ لەگەڵا سەر دەردێنێ
ناچاری بیدوێنی وەك یار دەستی بۆبێنی
بۆنی کەی وەك شەمامە پێی دەزمان بکەی زامە
بڕۆ کانی (قەڵاتۆك)(٩) ئەگەر پیری ئەبی کۆك
ئاوێنەی زیوەوسپی قوڵپە ئەداو هەڵ ئەچی

---

(٥) فریز : گوندیکە سعاتی دوورە لەهیرانەوە .
(٦) کاموسەك : سی چاریگە سعات لەهیرانە وە دوورە .
(٧) تایەفی وڕەش میری : دوو جوورە ترین کەیەك جار جوانو خۆشو بەتامن لەهیران باش ئەڕسکین .
(٨) میرانی : جۆرە ترێیە کە زۆر بەناوە .
(٩) قەڵاتۆك : گوندێکە نزیکی هیران پاش ماوەی کونە .

سەرێ لە (ئەشکەوت)[10] بدە یادێ لە مێژووت بکە
چۆن باوك‌و باپیرانت نەتەوەی قارەمانت
کوردی دلێری نەمر ناوی قەت نابێ بزر
وەك (فەرهاد)[11] کیو ئەکۆڵن کوڕی ناو شاخ‌و دۆڵن
خۆ دەنگی لاوك‌و حەیران لەنیوەشەو ئێواران
دڵداریت ئەخاتە بیر ئەتکاتە مەست‌و ئەسیر
سپێندار کەئەلەنگێ لێی دێ ئاوازو دەنگێ
نەکەمانجەوو نەتار نەیوڵون‌و نەشمشاڵ
ئاوازی وای لێ نایە بەتەنیا کزەبایە
هەتا دڕکی ناو چۆمان سوخمەی مەخمەڵەو کەتان
جا بابەس بێ ئەی هەیران وەسفت ناکرێ بەزمان
بەنووسین‌و بەهەڵبەست بوێژ ناگاتە مەبەست
ئاوات‌و ئامانجی من ڕزگار بوونە لە دوژمن
سەربەستی‌و کامەرانی بۆ کوردو بۆ هیرانی

●

---

(١٠) ئەشکەوت : چەند ژوورێکی لەبەر دتاشراوە جێگای گۆڕستانی باوك‌و باپیرانی تایفەی کاکی هیرانە دیسان جیگا « خلوە »گرتنی شیخەکانی هیرانە ئەکەوێتە لای ڕۆژ هەڵاتی هیران بەسەر گردێکی دارستان دارە کەهەرخۆشی گۆڕستانی گوندی هیرانە ئەشکەوت بە پاش ماوەیەکی کونیش حساب ئەکریت ٠

(١١) فەرهاد : ئەو دڵدارەیە کە حەزی لەشیرین کردبوو ، بەهۆی ئەو دڵداریەوە کێوی (بیستون) کە ئەکەوێتە نزیکی شاری (کرماشان) کۆڵی بەڵام وەکوو ئەزانین بەهیوا نەگەیشت ٠ فەرهاد بە هەموو کەسێك دەڵێن کەهیزو توانایەکی زۆری هەبێت بوبێیش کردن ٠

نـــەورۆزی

ساڵی ١٩٦٠ بەغدا

وا نـەورۆزی دڵانـــــــــــە فەســـــڵی بـاخ‌و گوڵانـــــە
وەك بـووکی ســـوور پازاوە چە دەشـــــت چـە گوڵســـــتانە

★ ★ ★

کیـو وەکـوو قـــەدی لـەیـــلا لـەنجـە ئـەکالـــە لـــەرلا
بلبـــل بۆگـوڵـە شـــەیـــدا چونکە یـــاری جـەوانـــە

★ ★ ★

کـانی زیویـنِ دێتـە خـــوار بونـــاو دوڵ‌و دارزوبـــار
وەکوو زولفی گـــوڵ عـوزار بـاڕیـزەش لەســـــــەرانە

★ ★ ★

قـومـری‌و قـازو مـــراوی لەســـەر جوگـــەوو ئـاوی
پـووری شـــاپـەرر خووناوی ئـەخـوێنی خنجیـــــلانـــە

★ ★ ★

شـبـــەپدایە ســـونبلی ســـوور ئـەروفینی دڵ دوور بـەدوور
ســووسن ئەنوینێ ســـەد جوور مایـەی ژیـن‌و ژیـــانـــە

★ ★ ★

چـە دەشـت چـە سەرنساران بـەگوڵاڵـەی بـەهـــــــاران
وەك کوڵمی ســـــووری یـــاران نەخشـــاوە زۆر جوانـــــە

★ ★ ★

بای نەسیم دێ ناو بەناو ئەدا لەسەروی دەم ئاو
دێتە سەما بەند کراو لەم پۆژو لەو بەیانە

★ ★ ★

بۆنی هەلالەوو خاو دڵو هۆشت ئەکەن راو
ئەبەخشن بەکوێر دوو چاو وانەورۆزی. دلانە

★ ★ ★

تریسکەی حۆری گەردوون ئەدا لەپەرەی بەیوون
وەك زیوو دوررو ئالتون تیکەڵاو ین بەدانە

★ ★ ★

بەلکە پەنگینەی پەنگین لە سەر ئاسمانو زەمین
خوشی دینێ چین بەچین وینەی پەگی ژیانە

★ ★ ★

چنارو سپی‌دارە لەنجەیان گولعوزارە
دەنگی گەلایان تارە نەورۆز جەژنو سەیرانە

★ ★ ★

چۆن بکەم باسی شەوان تریفەی مانگی جوان
بۆ بیماران دەرمانە بزەی لێوی هەردوویان

★ ★ ★

گۆرانی تافگەیی شەنگ لەگەڵ خۆری دوو سەدپەنگ
لەسەر جوانی شەررەو جەنگ دوو دلبەرن مەستانە

★ ★ ★

وۆرشەی شوورەبی نازدار کاتێ ئەکا لەنجەو لار
ئەباهۆشی سەدهەزار نەوای عودو کەمانە

★ ★ ★

سەبەقی سوور لەسەرکیو وەک بزەی کچ لەسەرلیو
ئاسکەی ڕۆژی دەم نشێو دێتە خوار بۆ دولانە

★ ★ ★

ڕووبار پێچ پێچ وەکوومار لەسەرچیا دێتە خوار
کەفی زیوەو تریسکەدار بەردی ژێری مەرجانە

★ ★ ★

میگەلی مەررو شوان لەناو مێرگ‌و ناو پاوان
دەنگی بلوور وەک کەمان لابەری ئیش‌و ژانە

★ ★ ★

ئەو خاکە کوردستانە بۆیە واشەنگ‌و جوانە
جێی فریشتەی جەنانە بۆن خۆش گوڵ‌و ڕەیحانە

★ ★ ★

نەورۆز بەڕەنگی سوورت بەئاگرو گوڵ‌و نوورت
بەوێنەی دووسەد جوورت بەوکاوە قارەمانە

★ ★ ★

یادت بکەین هەموو ساڵ ژینمان خۆش بێ وەیا تاڵ
دانێین گیان‌و سەروماڵ لەرریی ئەونیشتمانە

★ ★ ★

ئازادی خاکی رەنگین بەخویە نەك بەئەسرین
تانەمری نابینی ژین ئەوە پەندی زەمانە

★ ★ ★

حەیفە ئەوخاکە دیلە لە ژیر پێدا زەلیلە
ئەم شانو میزوپیلە لەکارە بۆ بێگانە

★ ★ ★

بەلاّم ڕۆژی وەك بوڕکان ئەتەقێ حاکی کوردان
سەرتاسەری کوردستان تێ ئەکوشن شێرانە

★ ★ ★

ستەمی ..... فاشستانی بێ ئیمان
وەکوو کاوەی قارەمان وورد ئەکەن مێشکی وانە

★ ★ ★

ئەو خانانەی گەلمان ئەفرۆشن بە هەرزان
لاشەیان لەسەر کێوان تێشووی کرمو مەلانە

★ ★ ★

جا لە خاکی کوردستان مەلبەندی شێرو مەردان
ئەبێتە جەژنی جەژنان زۆر نەمابەم زوانە

★ ★ ★

چونکە بەبێی ئازادی شینە نەك جەژنو شادی
تا بمێنی بندادی زیندەگی کولك وزانە

★ ★ ★

بۆ ئازادی ، بۆ ژیان بۆیشەوە ئەی لاوان
تێبکۆشن مەردانە بۆ ئاشتی‌و خۆشی گەلان

★ ★ ★

ئەی کورد لە قاچ‌و ئەستۆت بشکێنە زنجیرو کۆت
پڕۆژ پڕۆژی پاڵەوانە پڕگارکە من‌و هەم خۆت

★ ★ ★

بیکە بەدەنگ‌و هەرا شۆرشی بکە لە دنیا
بۆ دوژمنەو بێگانە ئەوزیندانەی تۆی تیا

★ ★ ★

وادەنگ دێ بۆچی نووستووی لەقافڵە دواکەوتووی
دەرخست لەهەڵمەت دانە بووکی سەربەستی واڕووی

★ ★ ★

خوێنی ساردت بجۆشێ تۆش هەڵمەتێ هێرشێ
مردن بۆژین ژیانە باجت باخوێن بنۆشێ

★ ★ ★

دەروون وەك جۆشی کوورە دڵم ئاگری سووڕە
بوچ وامانی وێرانە ؟! کورد گەلێکی جەسوورە

★ ★ ★

بێ یەکێتین بۆیەوایین پارچە پارچەو بەرەڵاین
شێرین بەڵام لەبەندایین ڕێوی فەرمان بەرمانە !

★ ★ ★

هەر کاتێ بووین بەیەك دەست نامانە ژێر پیس‌و پەست
ئەژین شادان‌و سەربەست لەم دەورو لەم جیهانە

دەهۆڵ

دەهول بۆخۆت هەڵ مەگرە
ئەی زاناوو هونەروەر
بێهەست‌و بێ دەنگ‌و ناو
بۆپێش ئەچێ بێ خەتەر
بەکردەوەو بەبیرە
بەرزو مرۆڤی کۆشەر
هەمیشە سووك‌و پووچە
فیشاڵ باز ، خۆ بەدەرخەر !؟

ئەی چقـــڵ

بەغدا ١٩٦٦

ئەی چقڵ ئەی بەرد درکی تیژی بەد
دوژمنی گوڵو سونبلو نەوەرد
بۆ تۆو وێنەی تۆ بۆ بتویمەوە
بەسەد کۆتو بەند ببەسرێمەوە ؟
بۆچی ژیانم لەخۆم تـــاڵ بکەم
دوژمنی ناحەز بەخۆم زاڵ بکەم
بو ئێوە بچمە سەرشاخ نانی جۆ
نەم بێ بۆ خواردن لەگەڵ قومێ دۆ ؟
ئێوەش لەباوەش گوڵان بخەون
بەردبن بەسنەرو مێشکمان کەون ؟
زامارکەن لەشمان کەچی پیرۆزبن
وەك گوڵی گەشی کاتی نەورۆزبن ؟
کوێرکەن چاوانی ڕەوشەنی زانین
بوت ببەرستین نەزانین بوتە
کەچی داخەکەم قەت پێی نەزانین
دوژمنی هەرە گەورەی میللەتە ؟!
لەسەر ڕێگای ژین ژینی گەلی کورد
ببن بەکۆسپ لەدرشتو وورد !

چقڵ ئەی دڕك قەت نابن بەگوڵ
زامی ئێوەیە لەناو جەرگ‌و دڵ
گەڵی نەزان بێ نازانێ ئازار
لەکوێ دێ بۆگەل گەلی بریندار
دڕك لای گوڵ‌و چقڵ خونچەیە
زاناو بەهۆشی لا دیوانەیە !
ئەوەی تێبگا ووتاری بوێژ
زانا ئەکاتن پیاوانی گێژ
هیندێکیش ئەڵین قسەی خۆڕایە
ووتاری(ئێمە)فوەو هەوایە
هەوری نەزانی وای لە ئێمە کرد
ڕاستی لەلامان فەوتا نەما مرد !
بۆیەکتر چوویتە ناو سەنگەڕی شەڕ
یەکتر ئەکوژین لێك بووینە نشتەر !
گیان‌و لەشی کورد هەنجن کراوە
بۆیە لەگەلان کەوتینە دواوە !

نرخی وولآت

لەلادێ ١٩٤٦

گوڵ‌و گوڵزاری کێوانم بەسەد باخ‌و چەمەن نادەم
هەڵاڵەی دامەنی شاخم بەسەروو یاسەمەن نادەم
بریقەی ئاوی ناو کانیم بەکانی کەوسەری نادەم
چنارو شەنگەبی ناخم بەگوڵزاری ئیرەم نادەم

★ ★ ★

ئەگەر دووربم لەدامانی ئەسووتی دەست‌و دامانم
تەسیمی میرگ‌و ڕووباری بەیاری زیو تەن نادەم
وەگەر ژەهراوو تاڵاوی وولآتم بێ لەتەنگانە
بەشیرو شەکرو نوقڵاوی دەسی ناسك بەدەن نادەم

★ ★ ★

بەپێخاوسی لەهامون بم لەژێر پێم تاجی شاهانە
لەبەرچی درکی ناو خاکم بەئاوریشمی (خوتەن) نادەم
قەتاری کەو لەسەر لیڕان ئەبا هۆشی سەری زانا
دەمێ نەشئەی سەری کێوم بەشمشادی چەمەن نادەم

★ ★ ★

بروسکەی هەوری زستانی لەگەڵ دەدگی وەکوو تۆپێ
بەسازو عودو موسیقەو بەچەنگ‌و هەم کەمەن نادەم
قوڕو چڵپاوی کۆڵانی لەبۆ ئێمە لەجێی سوڕمە
لەبۆ چاو نرخداریکە بەعەتڕو نەستەرەن نادەم

★ ★ ★

بەسە (ووردی)وولاتی تۆ بەهەشتی سنەربەهەشتانە
(گڵێخە)ی تاڵی بێ ناوی بەدۆزو زەردەوەن نادەم

●

ئەوەی نەڕێژێ فرمیسکی خوێنین
نازانی تامی ئازادی لەژین
ڕەنج بەبەر دێنێ نەمامی ژیان
ژنیت خوش نابێ بێ دەردو زیان

چەند چوار خشتەکیەک

ئاشـــتی

ئاشتی هێوای گەلانـــە ڕۆژو بەری ژیـــانـــە
هەرکەسێ ئاشتی نەوی لـــە ڕیزی دڕنـــدانـــە

بێمەینـــەت

بێمەینـــەتو ناخـــۆشی خۆشیو شادی نابینی
بەری کۆشانو ڕەنجت هەر بەبێ بـــەر ئەمێنی

تاکـــوو

تاکوومیللەتیەك نەگرێ پیرو لاو ژنو پیـــاوی
هەر ژێر دەستوکویلەیە بەشـــیەتی بەجێماوی

ئـــەوەی

ئەوەی بـــۆ کورسیو پـــارە بکۆشێ
ژەهـــری کـــەوتنو مەینەت ئەنۆشێ
هەرپـــاش کەوتوە لەمـــەیدانی ژین
نای گـــاتی تیشـــکی ڕۆژی ڕاپـــەڕین

من‌و دجـلەو بەغـدا

بەغـدا ١٩٦٠

دجلە ئەزانی ئاوی وازۆرت
شالاّوو شەپۆل لەخوارو ژۆرت

ئەو ئاوەی کەچەند ملیۆن لە انسان
تێرئەکاو ژینە ، پیتە ، سەد سامان

لە کوێ دێتە خوار باشی ئەزانی
دورست بووی کانی‌و بەفری کوردانی

ئەوکانیاوانەی وەك زیوو ئاڵتوون
دێنە خوار بۆ دۆڵ پاك‌و ساف‌و ڕوون

تۆ منااڵێکی کوردستانی جوان
تۆپێ ئەگەینی پیت ، ئەدەی ژیان

گەر سیروان ، زێی کۆ ، بادینان نەبێ
بەغدا بوکێکی وەکوو تۆی ئەبێ ؟

ئاونی ئاڵتوونی دێیتە خوار بەاڵم
سوودت بۆم نیە چونکە لەخەودام

سەدەها ملیۆن نرخی هەرسالّتە
ژیان یەك نیگای چاوی کالّتە

کاتێ ئەڕوانم ئەخشیت بەرەو خوار
وەکوو دیلێکی کرابێ ڕزگار

چونکە لەخاکی کویلە هەڵ ئەقوڵی
گەلێ ئەبینی کەدەستو ملی

بەکوتو زنجیر توند بەستراوە
ئاوی ئاو ئاساش لەئەو تۆراوە !

وا ڕۆژ ئاوایە بەلاّم دیمەنی
ڕۆژ لەسەر (دیژلە) پێم پێ ئەکەنی.
ڕووی گەشی بەرەو ئاوابوون ئەچێ
لەداخا (دیژلە)ش ئاوی هەڵ ئەچێ

(دجلە) بڕو خوار ئیستی بێ هیوا
بەلاّم ڕۆژی دێ بیتەوە ووریا

ئەم خاکەی کەتۆی دورست کردوە
میللەتی نووستووی ڕۆژی هاتوە

بەڵێ ڕۆژێکی واناوی دەریات
چیکە بەفیڕو بۆ دەریا نەڕوات

لەناو دۆلەکان ، لەگۆمی (دووکان)
لە (بەستی‌شەرغە) لە (دەربەندی‌خان)

بۆت هەڵ ببەستن بناوانێ وا
دڵۆپێ ئاوت بەفیڕۆ نەڕوا

ئەو بەراوانەی ئیمڕۆ بی گیانن
ئەو زەوی‌و چۆلەی، دڕکو پاوانن

هەمووی ببێتە گوڵزارو باخات
داپۆشری بەیەک کراسی زرعات

بۆهەر لا بچی سەوزایی‌و چەم بێ
هەتا (قوڕفە)شت باخی ئیرەم بێ

بەڵێ ئەی (دجلە) دووری مەزانە
چونکە زەمانە هەر لەسووڕانە

ئەو ووتەیەی من بالای تووم بێ
شەپول بی‌نووسە نەوەکوو وون بێ

بابەجیت بێڵم (دجلە)ی کوردستان
هەتا ڕوژم دێ بۆت بێمە مەیدان

شەرتە نەهێڵم سەرکێشی بکەی
واکەڕو لاڵ بی‌و سەرخۆشی بکەی

وات ببەستمەوە بەهونەر ، زانین
هیچ دادت نەدا فرمیسك بارین

مەڵێ من ئێستێ دێوم ناگیریم
ڕائەدەم هەرچی بکەوتە بەر ڕێم

زۆر لەتۆش تووش تر کەوتونە ناوداو
زانست مانگ‌و ڕۆژ ئەکا بەندوراو

ئیتر منو تۆو زەمانەی هاتوو
ئەوانەی ووتم ئەی هێنێتە ڕوو !

●

بسووتێ !!

بسووتێ هەر وەکوو مۆم بۆ ژیانت
لەڕێگەی ئارەزوو نیشتمانت
چرای روونا‌ك کەرو پیشڕەو بە ئەی لاو
بەزانست‌و هونەر دێ تۆ بەیانت
ئەگێنا هەرشەوە بۆ تۆو میللەت
لەخاکت دا دەمینن دوژمنانت

هەموو ڕەنج‌و هەوڵ دانت بەلاشە
ئەدزرێ لێت بەرو بووم نەوت‌و کانت
گەلی نووستوو خوراوە مافی ژینی
ئەبێتە چەشنی ڕێباز سینگ‌و شانت

ئــازادی

بەغـدا ١٩٦٢

ئازادی خوێنی ئــەوێ
بەبێ ڕەنج دەس ناکەوێ
ردن لەڕێگەی ئــەودا
دەست هەموو کەس ناکەوێ

بەڵام زۆر کەس بەناوی
ئەو ئیش ئەکاو ناشیەوی !

سـەرزارەکی فیـداکـار
لە ژێرەوەش هەرشەوێ

پیلان دائەنی بۆ گەل
بۆ نیشتمان ژێر کەوێ

گەرچی ئیمڕۆ نای دینی
بەڵام هەردێ دەرکەوێ

زۆرم دین دوژمنی گەل
لە هەرکردەو پەیڕەوێ

کەچی زۆرکەسی نەزان
بێهۆش دوای ئەکەوێ !

●

ئــازادی

لە هەڵبەستی پۆل ئیــلوار وەرگیراوە ١٩٥٨

لەسەر دەفتەری قوتابخانەکەم
لەسەر گەڵای دار مێزەکەم
لەسەر شەختەوو زینخو لم
لەسەر نیزەوو شــیرەکەم
نــاوت ئەنووسم ئــازادی

* * *

لەسەر پەڕەی ڕەش کــراوە
ئــەوەی هێشتا سپی ماوە
لەسەر بەرد یاخوێنو ئێش
کاغەز وەیا خود خوڵەمێش
ناوت ئــەنووســم ئازادی

* * *

لەســەر ســەلیبی لــە ئاڵتوون
چەکو تفاقی شــەڕو خــوون
لەسەر تاجو تەختی شاهان
شیرو نیزەی ئــازاد خواهان
ناوت ئەنووسم ئازادی

* * *

لەناو دارستان دەشتو چۆڵ
لەسەر گیاوو مێرگ‌و گۆڵ
لەسەر یادی ڕۆژی منالێیم
ڕۆژانی مەینەت‌و تاڵیم
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر باڵی شەو ، مانگە شەو
لەسەر نانی ڕۆژانی نەو
لەسەر فەسالانی خۆشی ساڵ
لەناو زیندان‌و گوڕو چاڵ
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر هەورانی زەردو سوور
لەڕووی ڕۆژی تەماوی دوور
لەسەر تیشکی مانگی چواردە
یائەو مانگەی ڕەنگی زەردە
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەڕووی باخانی پڕ لەگوڵ
لەسەر ئاسویی دوورو زل
لەسەر باڵی باڵداری جوان
لەسەر ئاشی تاری ژیان
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەجەرگەی هەر بەیانیەك
لەسەر دەریاو هەرکەشتیەك
لەسەر لووتکەی کێوی بەفرین
لەسەر باڵو شەپولی ژین
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر ڕووی گرژی هەورەکان
لەناو تریفەی بەر بەیان
لەسەر رەهێڵەوو باران
لەناو جەرگی گەشی ژیان
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەســـەر هەرشـــتێ پڕشنگدار
لەسەر تیشكو لەسەر نێگار
لەسەر سینگی فریشتەی ڕاستی
لەڕووی جـــوانی کردگـــار
ناوت ئەنووســـم ـ ئـــازادی

★ ★ ★

لەسەر هەر ڕێگەی کراوە
لەسەر ئەوەی بەستڕاوە
لەسەر مەیدانی پڕ لەخەڵك
ئەوەی خوێنی لێڕژاوە
ناوت ئەنووســـم ئـــازادی

★ ★ ★

لەسەر چرایی ڕەوشەنە
ئەوانەی کە کوژاوەنە
لەسەر بانی ماڵی خێزان
کەلێی دێ دەنگی منالأن
ناوت ئەنووســـم ئـــازادی

★ ★ ★

لەسەر میوەی پێ گەیشتوو
یائــەو میوەی نەگەیشــتوو
دیوار ئاوێنەی ژووورەکەم
سەرین ، پیخەفە شڕەکەم
ناوت ئەنووســم ئــازادی

★ ★ ★

لەســەر پشتی سەگە درەکەم
بەوەفاو خوشەویستەکەم
لەسەر دووگوێ هوشیارەکەی
لەبان نینۆکە تیژەکەی
ناوت ئەنووســم ئــازادی

★ ★ ★

لەسەر دۆریخەی دەرگاکەم
لەسەر هەرشتێشك ئەبەم
لەسەر گڵپەی ئاگری پیرۆز
ئاگری شۆڕشی هەرهۆز
ناوت ئەنووســم ئــازادی

★ ★ ★

لەسەر ڕووی هەرشتی جوان
لەسەر ڕاپەڕیوی لێوان
هەتا لەسەر باڵی کزی
لەناو جەرگەی دەنگی کێوان
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر لەشانی کامەران
نیوچەوانی تێکۆشەران
لەسەر دەستی درێژ کراو
یا ئەو دەستەی بۆهەق براو
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر ماڵە ڕماوە کەم
لەتەك بانگە کوژاوە کەم
لەسەر دیواری بێزاریم
لەسەر لێوبادەی خومماریم
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر ووتی بووکی بێ ئاوات
لەسەر گۆشەگیری و خەبات
لەسەر هەڵگاوی دەم مردن
لەسەر سێدارەوو کوشتن
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

لەسەر چالاکی دووەم جار
لەسەر زام و خەم و ئازار
لەسەر هێوای بێ یادگار
فرمێسک ، شەونمی مێرغوزار
ناوت ئەنووسم ئازادی

★ ★ ★

بەهێزی تەنیا یەک ووشە
ژیانم دووبارە گەشە
لە دایك بووم تابت ناسم
ناوت بێنم لەهەر باسم
توی نەمر هەرگیز ئازادی

★ ★ ★

بەشەڕۆش

بەشەڕۆش میللەت ئەبێ ڕزگاری
لەدەست خوێن مژو لەچەنگ بەدکاری
بەسواخو خۆشی هەق وەرناگیری
بۆکرێکارو چینی جووتیاری
زالم هەست ناکا بەماف و ویجدان
تاووردی نەکەی نەدەی ئازاری
کەوابێ هەستن ئەی چینی رەنجبەر
ڕیك کەون دژی سەرمایەداری
هێرش بەن بەتاو وەکوو دلێران
تێك بدەن قەڵای سەختی زۆرداری
لەجێی دورست کەن قەڵای ئازادی
قەڵای خۆشی وو هی بەختیاری
ئەو ڕۆژە کاتو جەژنی میللەتە
ڕۆژی هەژارە ڕۆژی ڕزگاری

سەابلاغ ١٩٤٦

کریکاری کوردو جەژنی ئەیار

ئەیار ١٩٦٠

بەخێر هاتی ئــەی ئەیـــار جـــەژنی ڕووتو کرێـکار
جەژنی گـــەلی بەش خـوراو ڕۆژی چینی چـــەوسێنراو
پیرۆز بێلێتـان هەرســـاڵ نـەبنن چـــەڕۆژی تـــاڵ
ســـــەلاو بـۆ کرێـکاران کرێـکاری کوردســـــتان
پاڵـەی ســـنەو دیاربەکـــر بەتین وەك گڕو ئـاگـــــر
ڕەنجبەرانی کرماشـــــــان بەرهـــەم دەری پـاك ئێران
ســـــەلاو بۆ ســـلیمانی بۆ پـاڵـەی قـارەمـــانی
بۆکەرکوك شـــاری کوردان بن‌چینـەی نـەوتو ســامان
گەرچی ئێستێ بێدەنـگن لەتـەنـگی‌و شـــــەوەزەنگن
بـەڵام ڕۆژێ هەموتـــان ئەبـن بـەیـەك وەك شێران
داگیرکـــــەرو چەوســـێنەر خۆفرۆش‌و دزی گـــــەڕ
پەنجی ئێـــودنـەنۆشـــــن خۆتـان بۆگشـــت بکۆشن
بەڵێڕەنجبـەرانی کـــــورد میژوو ئەلێئـەبنـە پـــــرد
بناغـەو دورســـت کـــەرن بۆ هـەر هێزی ڕەهبـــــەرن
دیســـان ســـەلاو بۆئێـوە بۆئـەو چینـــــە بەنێـــوە
پیرۆزبێ جـەژنی هـەمـوان بـژی کوردو کوردســـــتان

لەنامێلکە چاپ کراوەکانی
ووردی بەزبانی کوردی

---

١ ـ لەبەینی شەڕو ئاشتی

٢ ـ دەنگی جەزایر

٣ ـ ناسرو ماڵ ماڵ

٤ ـ حەسەنزو مریەم

٥ ـ گوڵی ناکام

٦ ـ وێستم ژن بینم

٧ ـ کوردو شۆرشی چواردەی تەمووز

٨ ـ سەدەتایەک لەمێژووی میللەتی کورد

٩ ـ فولکلوری کوردی بەشی یەکەم

١٠ـ فولکلوری کوردی بەشی دووەم

١١ـ چوونی ..... بۆسۆڤیات

١٢ـ هاها یارەی قارەمان

١٣ـ قەڵای دمدم

١٤ـ خانزادو لەشکری

١٥ـ بانگی کوردستان

٢٨

1000

لەبەشەکانی تری ئەم دیوانە

١ ـ هەندێ هەڵبەستی فولکلوری

٢ ـ تریفەی بانگەشەو

٣ ـ زەنگی ئازادی

٤ ـ بێ ئیش

٥ ـ زستانی هەژار

٦ ـ بەستەی سەربەستی

٧ ـ گریەو پێکەنین

٨ ـ بوێژی ئاوارە

٩ ـ نرخی بوێژ

١٠ ـ گوڵی ناکام ـ بەرگی دووەم

[نرخی ٨٠ فلسە]

١٥٠٠ ـ ١٩٧٠/١/٣٠